

Arran de lectura
Pregó de la X Fira del Llibre en Català
Ciutadella, 7 de novembre de 2014

Francesc Florit Nin*

1 Ben a prop dels llibres com s'està ben a prop d'una companyia agradable, o de la persona estimada. Bona lectura. Benvinguts a la Fira del Llibre en Català. Aquest és un pregó d'homenatge a la lectura. Ens agraden els llibres perquè ens donen moments d'intenses emocions. La lectura és un dels plaers més vius que acompanyen la intel·ligència sensible. Aquest pregó és una excursió pels motius de la lectura, un intent de recerca de les raons i de les passions que arrossega l'acte de llegir.

Llegir també és un acte de rebel·lia. Llegir és una confrontació amb la realitat i un qüestionament de les idees establertes. La lectura d'un llibre ha capgirat la vida de moltes persones i ha capgirat el rumb de països i del món. La lectura és un espai de llibertat. Llegir és desfer-se de lligams i de prejudicis. Gabriel Janer Manila parla del tremolor de la curiositat, de la provocació i de la incertesa que ens embarga amb la lectura. «La lectura de l'univers ha de precedir la lectura de la paraula escrita». La lectura és un diàleg amb nosaltres mateixos, una mena de reflexió interna. Alhora és la manera d'accedir a altres realitats, inventades, creades, recreades o fabulades que eixamplen els horitzons del nostre coneixement. Ben mirat, la lectura és avui un acte heroic contra la por i el silenci que ens amenacen.

2 Ja sabem, estimat lector, que la mirada se'ns va ràpidament a les imatges. Certament que les imatges tenen un poder d'atracció insubornable. Els humans hem volgut obstinadament contraposar paraula i imatge en una absurda cursa per mesurar les seves forces. Què pot més una pel·lícula o una novel·la? Aquest és un debat sense sentit. Cadascun dels llenguatges, verbal o visual, té les seves potencialitats, les seves virtuts i les seves servituds i els seus efectes. No competeixen, sinó que es complementen. Ens agrada pintar llibres i ens agrada llegir quadres. D'ençà fa segles que els homes més valuosos pinten poesies i escriuen pintures, en una simbiosi extremadament rica. «Ut pictura poiesis» —deien els antics. Doncs ja està dit. La lectura provoca en la ment la configuració d'imatges i és per açò mateix imaginativa. Virgínia Wolf llegia el món i va deixar escrites aquestes belles paraules: «A vegades crec que el cel deu ser una contínua i inesgotable lectura».

3 Què seríem sense records? L'home és memòria, nosaltres som memòria i els llibres són la prolongació de la memòria de la humanitat. És una sort poder llegir els records de persones, les vides viscudes, les experiències travades al llarg del temps. Els records dels altres i també els propis records, que queden fixats per sempre més en l'escriptura, ens permeten com a lectors reviure'ls. Tornar a viure aquelles vides. És com un prodigi. La memòria dels llibres és la nostra memòria. I les biblioteques

són la memòria dels pobles. La memòria ordenada d'una biblioteca o d'una llibreria és un altre prodigi de la humanitat. Quina sort tenir llibres, llibreries i biblioteques, perquè som hereus d'una fortuna completa del món. Quin gest més generós! Què seríem sense memòria? Sense memòria seríem molt febles. Per açò mateix les dictadures es caracteritzen per cremar llibres, per prohibir llibres, per abandonar la lectura i per emmascarar la memòria. Recordau el feixisme, el nazisme i el franquisme, experts a prohibir llibertats, a prohibir llibres. Llegir és recordar què som i albirar què serem. Potser també fixar la memòria del futur.

4 Les millors reflexions sobre la lectura les han fetes els escriptors, en consonància amb la dita que tot bon escriptor és abans un bon lector. Diuen també que la majoria dels escriptors s'hi fan arran de la lectura d'altres escriptors. Així, per exemple, Jaume Cabré, un dels escriptors catalans actuals més ben considerat, autor d'unes obres d'extraordinària creativitat, va dir: «Sóc escriptor perquè sóc lector. La lectura és l'art de l'apropiació de les obres dels altres. És un acte creatiu. Em puc imaginar sense escriure; no em puc imaginar sense llegir. Sóc un escriptor perquè un dia vaig llegir uns contes d'Andrei Platonov, un escriptor rus, silenciats, que va tenir una vida plena de dolor. La seva obra va començar a aparèixer durant els anys trenta i Stalin estava a l'aguait». Els llibres de Platonov eren prohibits en la Unió Soviètica més repressiva. La lectura allibera perquè ens obre els ulls.

5 Inimaginable un món sense llibres. «Hay quienes no pueden imaginar un mundo sin pájaros; hay quienes no pueden imaginar un mundo sin agua; en lo que a mi se refiere —parla Jorge Luís Borges— soy incapaz de imaginar un mundo sin libros. A lo largo de la historia el hombre ha soñado y ha forjado un sinfin de instrumentos. Ha creado la llave, un barrote de metal que permite que alguien penetre en un vasto palacio. Ha creado la espada y el arado, prolongaciones del brazo del hombre que los usa. Ha creado el libro, que es una extensión secular de su imaginación y de su memoria». Preciosa cita de l'escriptor argentí. Si abans dèiem que la lectura és la memòria de la humanitat, ara diem que és la principal eina de la imaginació. Qui crea mons amb les paraules i qui els recrea amb la lectura no fa altra cosa que donar visions possibles. La realitat es crea, la lectura la prefigura.

6 Vivim un temps accelerat, ple d'estímuls que ens desconcentren. No trobam el moment d'aturar en el frenesí de la vida moderna i tot es fa amb frisseres, de pressa, de pressa, sense aprofundir, sense la calma que necessiten les opcions de la vida. La lectura és una pausa, com un moment privilegiat que ens transporta a una serenor. Com si fos una pregària que ens calma l'esperit. Per aquest motiu la persona que ha adquirit l'hàbit de llegir porta a la cara el senyal de l'aprofundiment. Estar envoltat de llibres, de bons llibres, és com tenir algunes poques certeses en una època d'incerteses. D'alguna manera la lectura actua com una vacuna, ens immunitza de qualque malaltia. Així que el lector construeix un refugi moral que el protegeix de

gairebé totes les misèries de la vida. Com a mínim ens protegeix de la vida accelerada.

7 És clar que hi ha llibres bons i llibres no tan bons, com hi ha llibres que fan bé i llibres que fan mal. Els llibres no arreglen el món, tanmateix. Michèle Petit, reflexionant sobre aquesta idea, pensa que una persona lectora no es fa més demòcrata que una de no lectora, encara que la lectura, diu, sigui un factor necessari, però no suficient, per a la democratització d'una societat. Per als temps actuals de crisi i d'estafes, la lectura aporta el valor de l'empatia, de posar-se en la pell de l'altre. La lectura obre portes, en definitiva. Nosaltres creiem que la lectura transforma el món i les persones. Marcel Proust, el gran escriptor francès, també va qüestionar el valor absolut de la lectura. Convé relativitzar-la. Per a ell la lectura no és més que una entrada al món espiritual, però no n'és l'element essencial. I tanmateix, Proust dóna encara un valor més suprem: la lectura és una medicina contra la peresa mental, per exercitar la intel·ligència i la sensibilitat.

8 Ens agrada llegir, què hi farem. A vegades tenim la sospita que la lectura fa més lleuger el pes dels problemes, fa més suportable el món, com si fos un contrapès a la insatisfacció que provoca la veritat. N'hi ha que diuen que la lectura alimenta... L'aliment és la metàfora que més es fa servir per explicar els beneficis de la lectura. Així ho han dit Emili Teixidor, Àngel Gabilondo i tota la publicitat de foment de la lectura entre els joves. Així també ho expliquen els professors a les aules. Llegir és al cervell el que l'esport és per al cos. Alimenta el teu cervell, entrena'l, llegeix llibres, diu l'eslògan. Com més llegeixes més en forma poses les teves connexions neuronals. Una bona col·lecció de llibres és com una taula parada plena de menjars deliciosos i nutritius. La lectura, però, mai no podrà substituir l'autèntica experiència de la vida, ben cert. Però, l'enriqueix com un plat suculent. Quan llegim obrim possibilitats, i una d'elles és sortir del món, i una altra és entendre'l. Un regal de llibertat, com va dir el filòsof Emilio Lledó.

9 Un dels personatges més famosos de la literatura, Don Quijote, es va perdre a causa de la lectura, se n'anava del cap. Tots els lectors som una mica quixotescos, no ho trobau? La lectura, per a molt,s és una evasió, una pura distracció, i ja està bé que sigui així. Tanmateix, creiem que la lectura ens ha de connectar amb la vida. Connectar i desconnectar, son i vigília, despertar-se i dormir, heus aquí les dues coses indispensables. Un punt de folia, com Don Quijote, ens cal per ser lectors. Per açò també deim que la lectura esdevé tremendament un acte poètic que afirma identitats i les dilueix en el paisatge de la humanitat.

10 I acabam, santa paciència! Per sort la lectura ens acompanya tota la vida. Fins i tot els llibres ja llegits poden ser i són noves lectures. No es llegeix igual de jove que de vell. Amb l'experiència dels anys la lectura és més profitosa, però amb la frescor de la joventut la lectura és més sorprenent. Podríem dir que la xalada de la lectura és directament proporcional a l'experiència que hi aporta el lector. Som el que llegim, de la mateixa manera que també som el que menjam. Lectures saludables i gimnàstica mental, vida compartida i lectures compartides, ingredients d'una bona recepta. Obrim els ulls a les paraules, aquests signes que, com formigues, trafiquen amb les idees, exploren els pensaments, burxen en les emocions, i atorguen sentit i ordre a les diverses formes de l'experiència humana. A prop dels llibres, com s'està a prop de la persona que estimes. Bona lectura.

* Francesc Florit Nin ha extret aquest text del llibre escultura *Arran de lectura*, una escultura en forma de cadira “cocarossa” que va crear el mes de juny de 2014 i que conté dotze dibuixos originals

